

Hvilke spørgsmål møder man om Bibelen, når man er ude at holde foredrag om den – eller i forbindelse med et Bibelmaraton? Det har vi bedt theol.dr. Kai Kjær-Hansen svare på.

I dette nummer af Nyt fra Det Danske Bibelselskab vil Kai Kjær-Hansen, for sidste gang i denne omgang, indvie læserne i nogle af de spørgsmål, han ofte får, og de svar han giver, når han er ude at holde foredrag.

Hvorfor fire evangelier?

Det Nye Testamente indeholder fire evangelier. Har man i den kristne kirke altid haft fire? Ville det ikke have været langt bedre og gøre mange ting lettere, hvis man kun havde ét – nu når de fire ikke i alle forhold siger det samme?

TEKST KAI KJÆR-HANSEN

De fire evangelier, som findes i Det Nye Testamente, bærer navnene: Matthæus, Markus, Lukas og Johannes. Disse fire evangelier er skrevet i det første århundrede e.Kr.

En forfatters ambitioner

Når en forfatter i antikken havde fulden et værk, blev der lavet mindst én kopi heraf. Men forfattere dengang havde det som forfattere i dag: de ville gerne have deres værker udbredt. Og det fik de.

Markusevangeliet er efter traditionel opfattelse skrevet i Rom omkring år 70 e.Kr. og antages for at være det ældste evangelium. Menigheden i Rom har således i en periode kun haft dette ene evangelium. Man må gå ud fra, at dette evangelium hurtigt gennem kopier er blevet spredt til andre menigheder. Kristne menigheder stod dengang i nær kontakt med hinanden, hvilket ikke mindst kan udledes af Paulus' breve. Hvorfor skulle Markus, der som forfatter også var bevidst om at være med i en verdensomspændende ny bevægelse, have stillet sig tilfreds med, at hans evangelium kun blev hørt af nogle få hundrede kristne i Rom? Nej, man må regne med, at hans skrift hurtigt er blevet spredt i kopier til andre menigheder.

I den første periode af kirkens historie har der således været menigheder, der kun har haft ét evangelium – i en kortere eller længere periode. Som tiden gik, og de tre øvrige evangelier blev skrevet, fik menighederne flere

evangelier. Man må regne med, at de tre andre evangelier (Matthæus, Lukas og Johannes) også er blevet spredt til de daværende kristne menigheder.

Fra i det mindste år 150 e.Kr. er der sikre vidnesbyrd om, at flere menigheder har haft alle fire evangelier i deres besiddelse, og at der er blevet læst op af dem under gudstjenesten.

Fire evangelier med forskelle

Men *fire* skriftlige evangelier indebar også problemer. De stemte ikke overens i et og alt. Det indså både kirkens folk og modstandere af den kristne tro. Fjender af den nye bevægelse kunne bruge disse uoverensstemmelser i kampen mod de kristne. Hvad skulle man i denne sammenhæng stille op? Her er tre eksempler på løsningsforslag.

Markions løsning: ét tillempet evangelium

Markion var en kendt kristen, som omkring år 140 bosatte sig i Rom. Han blev senere erklæret for kætter af kirken. Han kunne nemlig ikke lide Israels Gud og hævdede, at denne var den vrede Gud og ikke identisk med den kærlighedens Gud, som Jesus havde forkyndt.

Markion har sandsynligvis kendt flere evangelier. Måske også anklagen mod dem om, at de var selvmodsigende. Men han accepterede kun et af de fire som det sande,

nemlig Lukasevangeliet. Markion lod imidlertid ikke Lukas være Lukas. Han rensede grundigt ud i det oprindelige Lukasevangelium og lugede alt det ud, han ikke kunne lide, så hans version af Lukasevangeliet kom til at stemme overens med hans egen teologi.

Petersevangeliet: det nye evangelium

Petersevangeliet blev til omkring år 150. Det ser ud til at være et forsøg på at udfærdige et nyt evangelium til afløsning af de fire – og med en endnu større autoritet bag sig, nemlig apostlen *Peter*. Men at et evangelium bærer en apostels navn – som tiden gik blev der produceret en del evangelier med apostle som påståede forfattere – var ikke tilstrækkeligt til, at det senere blev betragtet som ægte. Det gjorde kun de fire.

Til Petersevangeliet knytter der sig en interessant historie. Serapion, biskop i Antiochia omkring år 200, havde givet en af sine menigheder tilladelse til at oplæse det ved gudstjenesten. Tilladelsen var givet, før han selv havde læst det! Efter at Serapion havde læst det, trak han sin tilladelse tilbage på grund af Petersevangeliets (falske) lære om Kristus.

Tatians løsning: fire evangelier sammenskrevet til ét

Tatian (omkring år 170) valgte en anden løsning. Han var givetvis også klar over anklagerne om uoverensstemmelser mellem de fire evangelier. Derfor lavede han en *sammenskrivning* af disse.

Til denne sammenskrivning brugte Tatian alle fire evangelier og komponerede fra disse ét evangelium, en evangelieharmoni, kaldet *Diatessaron* (Gennem-fire). Denne opnåede stor popularitet. I Syrien og helt op til det femte århundrede blev Diatessaron af mange betragtet som »evangeliet« (i ental).

Mens Markions »ene« evangelium var teologisk betinget, var Tatians historisk betinget. Han mente, at kirken var bedre stillet med dette ene evangelium, hvormed kirken kunne imødegå kritik fra omverdenen. Petersevangeliet indfører en kristologi, som er ny i forhold til de fire evangelier.

Evangeliet ifølge ...

Ingen af de fire evangelister indleverede deres manuskript til kopiering med deres eget navn indskrevet. Navnene på de enkelte evangelier blevet skrevet ind i kopierne i første halvdel af det 2. årh. Samtidig fik de fire evangelier titlen evangeliet – i entalsform. De fire evangelier blev altså forstået som det ene og samme evangelium – »ifølge Matthæus«, »ifølge Markus« og så videre.

*De fire evangelister har hver sit symbol.
Matthæus: engel/menneske, Markus: løve,
Lukas: okse, Johannes: ørn.*

Fire portrætter

De fire evangelier giver – så at sige – fire portrætter af Jesus. Forskellene mellem de fire evangelier skal ikke ignoreres. Men det er nu mest lighederne mellem dem, som er bemærkelsesværdige og springer i øjnene.

Tilsvarende er eksempelvis fire portrætter af en person mere nuancerede, end et enkelt ville være.

Dansk sammenskrivning af passionshistorien

Tatian sammenskrev evangelier. På dansk findes en lignende sammenskrivning af passionshistorien, som undertiden bruges som læsestykke ved gudstjenesten langfredag. Den kaldes »Vor Herre Jesu Kristi lidelseshistorie« og findes aftrykt i den nye salmebog (s. 1314-1331).

Ét evangelium

De fire evangelier vidner alle om det *ene* evangelium – forstået som de gode nyheder fra Gud – som er kommet med Jesus. Selv om man kun havde ét af de fire evangelier i skriftlig form i sin besiddelse, havde man dog nok til at kunne finde ud af, hvad evangeliet om Jesus tilbyder.